CONSILIUL ECONOMIC ŞI SOCIAL
INTRARE Nr. 7857
IEŞIRE
Ziua 27 Luna 11 20 20

ROMANIA

Expunere de motive

privind completarea Legii nr. 287/2009 privind Codul civil şi pentru completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă

Violenţa economică reprezintă o formă de violenţă domestică ale cărei consecinţe se răsfrâng asupra exercitării drepturilor patrimoniale, asupra autonomiei economice a persoanei şi asupra îndeplinirii obligaţiilor ce decurg din raporturile de familie. Spre deosebire de alte manifestări ale violenţei domestice, aceasta poate fi exercitată prin conduite succesive sau continue, constând în controlul resurselor financiare, restrângerea accesului la venituri şi bunuri, împiedicarea desfăşurării unei activităţi profesionale ori limitarea posibilităţii persoanei de a dispune de mijloacele economice care îi aparţin.

Consecinţele unor asemenea conduite pot persista după încetarea conviețuirii sau desfacerea căsătoriei, inclusiv prin afectarea situaţiei patrimoniale a persoanei, prin restrângerea posibilităţilor de realizare a veniturilor proprii ori prin dificultăţi în exercitarea şi dovedirea drepturilor patrimoniale. Aceste împrejurări pot dobândi relevanţă juridică în litigiile dintre soţi sau foşti soţi, atât în ceea ce priveşte executarea obligaţiilor rezultate din căsătorie, cât şi în aprecierea faptelor care au contribuit la deteriorarea raporturilor conjugale.

Legislaţia română consacră expres violenţa economică prin dispoziţiile art. 4 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea şi combaterea violenţei domestice, republicată, cu modificările şi completările ulterioare. Definiţia legală cuprinde, între altele, interzicerea activităţii profesionale, privarea de mijloace economice, sustragerea intenţionată a bunurilor persoanei, împiedicarea exercitării drepturilor asupra bunurilor comune, controlul inechitabil al resurselor familiale şi refuzul de a susţine familia. Recunoaşterea normativă a violenţei economice permite încadrarea acestor conduite în sfera violenţei domestice şi aplicarea mecanismelor de protecţie prevăzute de legislaţia specială, în condiţiile stabilite de lege. Cu toate acestea, calificarea unei conduite drept violenţă economică nu determină, prin ea însăşi, aplicarea unei pedepse penale, modificarea drepturilor patrimoniale ale soţilor ori naşterea unui drept la despăgubiri independent de condiţiile răspunderii civile.

În dreptul civil, efectele faptelor săvârşite în cadrul relaţiilor matrimoniale sunt examinate potrivit normelor care reglementează drepturile şi obligaţiile soţilor, regimurile matrimoniale, răspunderea civilă şi desfacerea căsătoriei. Codul civil permite luarea în considerare a conduitei părţilor atunci când aceasta prezintă relevanţă pentru raportul juridic dedus judecăţii, însă nu conţine dispoziţii care să individualizeze expres violenţa economică în materia soluţionării raporturilor patrimoniale dintre soţi sau foşti soţi. Această situaţie evidenţiază necesitatea unei corelări normative între reglementarea violenţei economice ca formă a violenţei domestice şi dispoziţiile dreptului civil referitoare la raporturile patrimoniale dintre soţi, astfel încât relevanţa juridică a faptelor respective să fie consacrată expres, fără instituirea unor efecte patrimoniale automate şi fără modificarea regulilor generale aplicabile regimurilor matrimoniale.

Intervenţia legislativă propusă nu urmăreşte instituirea unei incriminări distincte a violenţei economice şi nici stabilirea unei sancţiuni patrimoniale pentru simpla existenţă a unor fapte astfel calificate. Finalitatea reglementării constă în precizarea posibilităţii

instanței judecătorești de a examina asemenea fapte în raport cu drepturile și obligațiile deduse judecății, atunci când existența acestora este dovedită potrivit legii și când consecințele lor prezintă relevanță pentru soluționarea cauzei.

În acest scop, se propune completarea Legii nr. 287/2009 privind Codul civil prin introducerea art. 320[1] și 320[2], care realizează trimiterea expresă la definiția violenței economice prevăzută de Legea nr. 217/2003 și reglementează posibilitatea luării în considerare a faptelor de această natură în litigiile privind raporturile patrimoniale dintre soți sau foști soți. Dispozițiile propuse permit examinarea unor împrejurări precum limitarea accesului la venituri sau bunuri proprii, împiedicarea exercitării dreptului de dispoziție asupra bunurilor și restrângerea nejustificată a accesului la resurse financiare necesare traiului, fără ca enumerarea acestora să aibă caracter limitativ.

Relevanța juridică a acestor împrejurări este condiționată de existența unei legături între conduita dovedită și drepturile ori obligațiile care formează obiectul litigiului. În consecință, simpla invocare a violenței economice nu este suficientă pentru modificarea situației patrimoniale a părților, instanța urmând să examineze faptele în raport cu dispozițiile legale aplicabile și cu probele administrate. Totodată, reglementarea păstrează integral regulile privind regimurile matrimoniale, dovada drepturilor patrimoniale și criteriile de stabilire a contribuției soților la dobândirea bunurilor comune. Existența unor fapte de violență economică nu determină automat modificarea cotelor de contribuție, atribuirea unor bunuri sau instituirea unei obligații de despăgubire, asemenea consecințe putând interveni numai în condițiile prevăzute de normele de drept material aplicabile.

O altă componentă a inițiativei legislative privește completarea art. 379 din Codul civil, prin introducerea unui nou alineat referitor la relevanța violenței economice în stabilirea culpei la desfacerea căsătoriei. Obligațiile care decurg din căsătorie presupun exercitarea drepturilor și îndeplinirea îndatoririlor reciproce în condițiile stabilite de lege. Conduitele prin care unul dintre soți restrânge nejustificat accesul celuilalt la resurse economice, îi împiedică exercitarea drepturilor patrimoniale ori exercită un control abuziv asupra veniturilor și bunurilor pot contribui, în anumite împrejurări, la vătămarea gravă a raporturilor conjugale. Prin completarea propusă se precizează expres posibilitatea instanței de a lua în considerare asemenea fapte la stabilirea culpei, în măsura în care sunt dovedite și au contribuit la vătămarea gravă a raporturilor dintre soți.

Această soluție nu instituie un nou temei de divorț, nu modifică cerințele legale privind desfacerea căsătoriei și nu stabilește o prezumție de culpă împotriva soțului căruia îi sunt imputate faptele. Aprecierea conduitei părților rămâne supusă dispozițiilor Codului civil, în raport cu împrejurările concrete ale cauzei și cu probele legal administrate.

În ceea ce privește reglementarea procesuală, prezenta propunere legislativă prevede completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă prin introducerea art. 249[1], referitor la examinarea probelor în litigiile în care se invocă existența violenței economice. Specificul acestei forme de violență rezultă inclusiv din natura împrejurărilor prin care se manifestă, întrucât restrângerea accesului la conturi bancare, reținerea documentelor financiare, împiedicarea utilizării veniturilor proprii ori controlul exclusiv asupra resurselor comune pot presupune administrarea și examinarea unor mijloace de probă diferite, în funcție de raporturile patrimoniale dintre părți.

Reglementarea propusă individualizează, cu caracter exemplificativ, anumite împrejurări susceptibile de a prezenta relevanță probatorie, precum și categorii de înscrisuri care pot fi avute în vedere de instanță, între care ordinele de protecție și ordinele de protecție provizorii, hotărârile judecătorești definitive, procesele-verbale ale organelor de poliție, rapoartele serviciilor publice de asistență socială, documentele financiar-bancare și actele medicale.

Enumerarea acestor mijloace de probă nu instituie o ierarhie probatorie și nu modifică regimul juridic al administrării și aprecierii probelor. Sarcina probei rămâne supusă dispozițiilor generale ale Codului de procedură civilă, iar instanța apreciază fiecare probă în raport cu ansamblul materialului probator și cu obiectul cererii deduse judecății.

În mod expres, textul propus stabilește că existența unui ordin de protecție sau a unui ordin de protecție provizoriu nu constituie, prin ea însăși, o prezumție privind existența violenței economice în litigiul civil. Această dispoziție urmărește delimitarea efectelor juridice ale măsurilor de protecție de operațiunea de stabilire a faptelor relevante pentru soluționarea raporturilor patrimoniale, cu respectarea principiului contradictorialității, a dreptului la apărare și a regulilor privind sarcina probei.

De asemenea, proiectul menține aplicabilitatea normelor de drept comun privind existența și întinderea prejudiciului, care trebuie dovedite de reclamant, potrivit legii. Prin urmare, constatarea faptelor de violență economică nu echivalează cu stabilirea automată a răspunderii civile și nu dispensează persoana care solicită repararea prejudiciului de îndeplinirea condițiilor legale corespunzătoare.

În privința aplicării în timp a noilor dispoziții, propunerea legislativă prevede aplicarea acestora acțiunilor introduse după intrarea în vigoare a legii, menținând pentru cauzele aflate deja pe rolul instanțelor aplicarea reglementării în vigoare la data introducerii cererii. Reglementarea tranzitorie urmărește asigurarea previzibilității normei juridice și respectarea securității raporturilor juridice, fără afectarea cadrului procesual în care au fost introduse cererile aflate în curs de soluționare.

Intrarea în vigoare a legii este prevăzută la 30 de zile de la publicarea acesteia în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Sub aspectul implicațiilor instituționale, propunerea legislativă nu prevede constituirea unor autorități publice, nu atribuie competențe administrative noi și nu instituie proceduri distincte de constatare sau sancționare a violenței economice. Aplicarea dispozițiilor propuse revine instanțelor judecătorești, în limitele competențelor stabilite de lege. De asemenea, proiectul nu instituie prestații sociale, obligații de finanțare sau alocări bugetare distincte, având ca obiect completarea unor dispoziții de drept material și procesual civil.

Soluțiile legislative propuse sunt întemeiate pe necesitatea corelării terminologice și normative a dispozițiilor Codului civil și ale Codului de procedură civilă cu definiția violenței economice consacrată prin Legea nr. 217/2003, cu menținerea regulilor generale privind regimurile matrimoniale, desfacerea căsătoriei, răspunderea civilă și probațiunea.

Prin această reglementare se urmărește consacrarea expresă a relevanței juridice a faptelor de violență economică în soluționarea anumitor raporturi civile dintre soți sau foști soți, fără instituirea unor sancțiuni automate, fără modificarea criteriilor legale de

stabilire a contribuției la dobândirea bunurilor comune și fără derogări de la normele generale ale dreptului civil și procesual civil.

Necesitatea reglementării rezultă din obiectivul individualizării normative a unei forme de violență deja recunoscute de legislația specială, ale cărei manifestări pot influența exercitarea drepturilor patrimoniale și îndeplinirea obligațiilor conjugale, precum și din necesitatea stabilirii unei corespondențe exprese între această calificare juridică și normele aplicabile soluționării litigiilor dintre soți sau foști soți.

Față de considerentele prezentate, se supune Parlamentului României, spre dezbatere și adoptare, prezenta propunere legislativă.

Deputat Raisa Enachi
Circumscripția electorală nr. 39, Vaslui

CONSILIUL ECONOMIC ȘI SOCIAL
INTRARE Nr. 4857
IEȘIRE
Ziua 27 Luna 4 20 20

ROMANIA
PARLAMENTUL ROMÂNIEI

CAMERA DEPUTAȚILOR **SENAT**

Lege
pentru completarea Legii nr. 287/2009 privind Codul civil și a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă în vederea valorificării efectelor violenței economice asupra raporturilor familiale

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

Art. I. – Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 15 iulie 2011, cu modificările și completările ulterioare, se completează după cum urmează:

1. După articolul 320 se introduce **un nou articol, art. 320¹**, cu următorul cuprins:

Art. 320¹

(1) În aplicarea prezentului cod, prin violență economică se înțelege forma de violență definită la art. 4 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

(2) Existența violenței economice poate fi avută în vedere de instanță, în condițiile legii, la soluționarea raporturilor patrimoniale dintre soți sau foști soți, în măsura în care faptele respective sunt relevante pentru obiectul cauzei.

(3) Dispozițiile prezentului articol nu aduc atingere regimului matrimonial, regulilor privind dovada drepturilor patrimoniale și nici criteriilor prevăzute de prezentul cod pentru stabilirea contribuției soților la dobândirea bunurilor comune.

(4) În soluționarea litigiilor privind raporturile patrimoniale dintre soți sau foști soți, instanța poate avea în vedere existența unor fapte de violență economică, dovedite potrivit legii, atunci când acestea au influențat exercitarea drepturilor patrimoniale ale uneia dintre părți ori executarea obligațiilor ce decurg din căsătorie.

2. După articolul **320¹** se introduce **un nou articol, art. 320²**, cu următorul cuprins:

Art. 320²

(1) În aplicarea art. 320¹, instanța poate valorifica orice fapte care constituie violență economică potrivit Legii nr. 217/2003 și care sunt dovedite potrivit legii.

(2) La aprecierea efectelor violenței economice asupra raporturilor patrimoniale dintre soți sau foști soți, instanța poate ține seama, după caz, de:

a) limitarea accesului la venituri sau bunuri proprii;

b) împiedicarea exercitării dreptului de dispoziție asupra bunurilor;

c) restrângerea nejustificată a accesului la resurse financiare necesare traiului;

d) alte conduite relevante pentru soluționarea cauzei.

3. După alineatul (2) al articolului 379 se introduce **un nou alineat, alin. (3)**, cu următorul cuprins:

(3) La stabilirea culpei în desfacerea căsătoriei, instanța poate avea în vedere existența unor fapte de violență economică, astfel cum sunt definite de Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, în măsura în care acestea sunt dovedite și au contribuit la vătămarea gravă a raporturilor dintre soți.

Art. II. – Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 247 din 10 aprilie 2015 cu modificările și completările ulterioare, se completează după cum urmează:

1. După articolul 249 se introduce **un nou articol, art. 249[1],** cu următorul cuprins:

Art. 249[1]

(1) În litigiile în care se invocă existența violenței economice, părțile își dovedesc susținerile potrivit dispozițiilor generale privind probațiunea prevăzute de prezentul cod.

(2) În dovedirea existenței violenței economice, instanța poate avea în vedere, fără ca enumerarea să fie limitativă, împrejurări precum:

a) restrângerea sau lipsirea nejustificată de acces la conturi bancare ori la alte mijloace financiare;

b) reținerea ori refuzul de a pune la dispoziție documente financiare sau documente de identitate;

c) împiedicarea utilizării veniturilor proprii ori a exercitării dreptului de dispoziție asupra acestora;

d) exercitarea unui control exclusiv ori disproporționat asupra resurselor financiare comune.

(3) La aprecierea probelor, instanța poate avea în vedere, după caz:

a) ordine de protecție și ordine de protecție provizorii emise potrivit legii;

b) hotărâri judecătorești definitive;

c) procese-verbale ale organelor de poliție;

d) rapoarte ale serviciilor publice de asistență socială;

e) documente financiar-bancare;

f) acte medicale;

g) alte înscrisuri relevante pentru soluționarea cauzei.

(4) Existența unui ordin de protecție sau a unui ordin de protecție provizoriu nu creează prin ea însăși o prezumție privind existența violenței economice în litigiul dedus judecății.

(5) Existența și întinderea prejudiciului se dovedesc de către reclamant, potrivit dreptului comun.

(6) Instanța apreciază probele potrivit legii și principiului liberei aprecieri a probelor.

Art. III. – Dispoziții tranzitorii

(1) Prezenta lege se aplică acțiunilor introduse după intrarea sa în vigoare.

(2) Cauzele aflate pe rolul instanțelor la data intrării în vigoare a prezentei legi rămân supuse legii în vigoare la data introducerii cererii.

Art. IV. – Prezenta lege intră în vigoare la 30 de zile de la publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I.